

NEKOLIKO FETVI IZ ARHIVSKOG FONDA GAZI HUSREV-BEGOVE BIBLIOTEKE U SARAJEVU

U toku sređivanja arhivske građe Islamske zajednice u Bosni i Hercegovini izdvojeno je 58 fetvi koje datiraju iz perioda 1918.-1941., 1941.-1945. i 1945.-1990. godine. Fetve su izdavali: Reisu-l-ulema¹, predsjednik Ulema-medžlisa, koji je ujedno i fetva-i-emin², te muftija.³

Fetva znači „odgovor vjerskog autoriteta na pitanje iz različitih oblasti ljudskog života u jednom vremenu i društvenom ambijentu i ona predstavlja prvorazredni historijski, politički, ekonomski, vjerski i kulturni izvor“.⁴

Ovom prilikom nećemo ulaziti dublje u analizu fetve (značenje, vrsta, pojam fetve i sl.), ali želimo skrenuti pažnju na činjenicu da je fetva najčešće odgovor na postavljeno pitanje u određenom vremenu dok za drugo vrijeme nije primjerena ili nije važeća.

Interesantno je sa ove vremenske dinstance vidjeti kakve su nedoumice i pitanja imali naši ne tako daleki preci i kakve je odgovore davala tadašnja ulema. Prilikom iščitavanja fetvi treba imati na umu da su režimi iz spomenutih perioda (Kraljevina Jugoslavija, tzv. Nezavisna država Hrvatska i Socijalistička Jugoslavija) imali snažan utjecaj i kontrolu nad radom Islamske zajednice i njenim odlukama.

- 1 „Reisu-l-ulema je poglavar i vrhovni muftija Islamske zajednice u Bosni i Hercegovini.“, Ustav Islamske zajednice u Bosni i Hercegovini i izborna odluka, Sarajevo, 1998.
- 2 Fetva-i-emin predstavlja vjerski autoritet, odnosno, osobu „kojem spada u dužnost da izdaje uobičajene fetve, da priprema referate za rješavanje svih vjerskih i šerijatsko-pravnih pitanja koja se pojave te da vodi brigu da se nigdje, kako u upravi Islamske vjerske zajednice tako i inače, ne krše propisi Šerijata“.
Mustafa Hasani, Uloga muftije i fetve u društvenom i vjerskom životu muslimana Bosne i Hercegovine, Magistarski rad, Sarajevo, 2001.
- 3 Muftija je alim „koji je svojim poznavanjem islamskog učenja i svojim ponašanjem stekao ugled među pripadnicima Islamske zajednice, koji posjeduje visoko islamsko obrazovanje“, „tumači islamske norme i izdaje fetve“.
Ustav Islamske zajednice, 15. i 16.
- 4 Hasani, Magistarski rad, 2.

Arhivska građa Islamske zajednice u Bosni i Hercegovini smještena je u Gazi Husrev-begovoj biblioteci u Sarajevu. Nastala je u radu organa i ustanova Islamske zajednice u različitim periodima: periodu osmanske vladavine, periodu austrougarske okupacije, periodu Kraljevine Jugoslavije, periodu njemačke okupacije i Nezavisne države Hrvatske te periodu Socijalističke Jugoslavije.⁵

Građa je arhivistički sređena i dostupna svim istraživačima. Većina građe pisana je na bosanskom jeziku, manje na osmanskome, arapskom, njemačkom i drugim jezicima. Najznačajniji dio građe čine fondovi: Ulema-medžlisa, Zemaljske vakufske komisije, Zemaljskog vakufskog povjerenstva, Zemaljskog vakufskog ravnateljstva, Vakufsko-mearifskog saborskog odbora, Vakufske direkcije, Sreskog vakufsko-mearifskog povjerenstva u Sarajevu, Kotarskog vakufsko-mearifskog povjerenstva u Sarajevu, Arhivska građa muftijstava u Bosni i Hercegovini (sarajevskog, tuzlanskog, mostarskog, banjalučkog, travničkog i bihačkog), Vrhovnog islamskog starješinstva Socijalističke federativne republike Jugoslavije, Starješinstva islamske zajednice u Socijalističkoj republici Bosni i Hercegovini te arhivska građa džematskih odbora Islamske zajednice u Socijalističkoj republici Bosni i Hercegovini.

Za ovu priliku smo izdvojili nekoliko fetvi u autentičnom obliku nastalih u spomenutim periodima. Brojevi fetvi označavaju redne brojeve pod kojim su fetve zavedene u zbirci arhivske građe Islamske zajednice.

5 Opširnije vidi: Muhamed Hodžić, Pregled arhivske građe Rijasetu Islamske zajednice u Bosni i Hercegovini, Anali, GHB, Sarajevo, 2005., br. XXIII-XXIV, 297.

Fetve iz perioda 1918. – 1941. godine

Fetva broj 46

Pitanje

Ministarstvo pravde
Kraljevine Jugoslavije
POV. br.147
13.03.1930.godine.
Beograd

Umoljava se Ulema-medžlis za hitno mišljenje:

1. Da li po islamskim propisima postoji kult mrtvaca i u vezi s tim da li postoji briga oko grobalja?

2. Na koji način je običaj kod muslimana da se odaje kult mrtvacu i kakvi običaji postoje da se uređuju i čuvaju grobovi?

Ovo pitanje je hitno po traženju Ministarstva inostranih dela.

Odgovor

Pozivom na akt visokog naslova od 13. marta 1930. godine broj 147/30 saopćava slijedeće: Prema propisima šerijatskopравnih knjiga postoji naročito poštivanje mrtvaca, i to:

1. Islamska zajednica, a izričito bližnja rodbina umrlog, dužna je mrtvacu opremiti na naročito propisani način, koji se sastoji u tom da mrtvacu treba očistiti i okupati te prema imovinskim prilikama umrlog, odnosno njegove rodbine, umotati ga u bijelo platno a nakon toga obaviti za mrtvoga naročitu molitvu, takozvani dženezama-namaz a zatim mrtvacu odnijeti, odnosno otpratiti do u hladni grob i prema naročitim propisima, koji zauzimaju i sve higijenske propise, obaviti ukop.

2. Iza obavljenog ukopa prema vjerskom običaju i imovinskim prilikama odaje se umrlom naročito poštivanje i time što se odredi jedan vjerski službenik da mu posjećuje grob kroz 40 dana i za spas duše umrlog uči Kur'an, a za iskaz trajnijeg poštovanja i sačuvanja trajne uspomene postave se umrlom naročiti nišani sa natpisom.

3. Za groblja gdje se muslimanski mrtvaci kopaju postoje, takođe, naročiti propisi po kojima treba da su groblja rađena i da su tako udešena

da se po grobovima ne gazi, da se u svakom pogledu čiste održavaju i da se u njima ništa ne događa iz čega bi se moglo shvatiti i razumjeti kako omalovažavanje.

Ovo su uglavnom propisi kojih treba da se drže muslimani prema kojima nema nikakve zapreke da se odaje poštivanje, kako mrtvacima tako i onom mjestu gdje su oni pokopani.

Sarajevo, 22.03.1930.godine.

Fetva broj 2

Pitanje

- Sresko vakufsko-mearifsko povjerenstvo iz Bugojna, broj: 334/34, od 10.10.1934.godine,

- Šerijatski sud iz Mostara, telegram,

- Muftijstvo iz Bihaća, telegram,

- Sresko vakufsko-merarifsko povjerenstvo iz Visokog broj. 730/34. od 11.10.1934. godine,

- Džematski imam S. iz Banja Luke, broj: 1170/41. od 16.07.1941. godine.

Da li je sa vjerskog gledišta dopušteno muslimanima da nose crni flor oko ruke za vrijeme žalosti (odnosilo se na žalost povodom smrti karlja Aleksandra I) i da li je u suprotnosti sa vjerskim propisima izvođenje crne zastave na džamije i domove?

Odgovor

Ulema-medžlis u Sarajevu

Broj:3362/34.

Svim Muftijstvima i sreskim vakufsko-mearifskim povjerenstvima na području Ulema-medžlisa u Sarajevu:

1. Prema islamskim propisima a u duhu ranijeg rješenja Ulema-medžlisa od 17.08.1921. godine broj: 1313 objaviće se u svim džamijama u kojima se uče svečane dove smrt Nj. V.Viteškog kralja Aleksandra I Ujedinitelja na ovaj način: imam (kadija, muftija) održaće kratak govor o životu, radu i velikim zaslugama pokojnika za oslobođenje i ujedinjenje Jugoslovenskog naroda, a naročito o njegovoj naklonosti prema muslim-

anima, pa će po tom proučiti dovu za dug život i sretno vladanje novog vladara Nj.V. Kralja Petra II Karađorđevića.

1. Objava ove žalosti izvršiće se i na taj način što će se na svim vakufskim i vjerskim kancelarijama, školama, sahat-kulama istaknuti crni barjaci.

2. Prema ranijem riješenju Ulema-medžlisa od 25.08.1921. godine broj: 1351 nema zapreke s islamskog vjerskog gledišta, da činovnici muslimani nose uobičajene znake žalosti, crnu kravatu i crni flor na lijevoj ruci.

3. Odobrava se službenicima IVZ, koji žele prisustvovati sprovodu Nj.V.Kralja Aleksandra I trodnevno odsustvo od 17. do 19. oktobra o.g., s tim da se pri dolasku u Beograd najave tamošnjem džematskom medžlisu radi kooperativnog učestvovanja Muslimana na pogrebu.

Umoljavaju se Sreska vakufsko-mearifska povjerenstva da s ovim raspisom upoznaju HITNO sve službenike IVZ na svom području kojih se ovo tiče.

Sarajevo, 13.10.1934.godine.

Fetva broj 12

Pitanje

Učitelju islamske vjeronauke na Građanskoj školi u Livnu dolazio je na čas vjeronauke jedan učenik musliman vazda gologlav, iako ga je vjeroučitelj nekoliko puta ranije upozoravao da na času islamske vjeronauke mora imati kapu na glavi. Konačno ga je vjroučitelj prijavio Upravi škole za tu neposlušnost. Uprava škole vidila je u tome slučaju jedno vjersko pitanje, pa je po tome zatražila rješenje svoje pretpostavljene vlasti, tj. Banske uprave u Splitu.

Banska uprava u Splitu svojim aktom od 26.12.1937. godine broj: 40655/37 obratila se je po tome predmetu ovome Ulema-medžlisu, kao nadležnoj vjerskoj vlasti, u kome je tražila meritornu izjavu po kojoj bi s u sličnim slučajevima imale ravnati sve područne joj škole.

Zatražena je izjava po tome da li je nošenje fesova na glavi za vrijeme pouke u školi uopće, a i za vrijeme pouke nauke o vjeri, obavezno po propisima muslimanske vjere.

Odgovor

Odbor Naiba za Islamsku vjersku zajednicu u Sarajevu na svojoj sjednici od 21.02.1938. godine broj: 611/38 po izloženom pitanju donio ovo rješenje: "Učenici islamske vjere moraju imati na glavi fes ili koju drugu kapu bez oboda za vrijeme vjeronauke kao i na ostalim vjerskim priredbama i obredima gdje im bude naredio učitelj. Na ostalim časovima u školi kao i na drugima priredbama oni učenici islamske vjere koji su pod kapom neće se prisiljavati da je skinu niti će se oni koji su gologlavi siliti da je u tim prilikama obuku."

Čast mi je dostaviti prednje naslovu s molbom na znanje i ravnanje.

Fetva broj 45

Pitanje

Vakufska direkcija u Sarajevu

Broj: 17.369/38

Sarajevo, 20.09.1938.godine.

Da li su turbeta i turbetska mjesta meš'ru i treba li ih uzeti u zaštitu? Da li je u skladu sa propisima Šerijata da se popravak i uljepšanje turbeta izvede iz vakufskih sredstava?

Odgovor

Ulema-medžlis u Sarajevu

Broj: 8647/38

Sarajevo, 21.02.1939. godine.

Najprije, šta znači riječ "turbe", kakvih turbeta ima, kakvu svrhu imaju i kako se upotrebljavaju kod nas?

Riječ turbe po rječniku znači: velikom ili većem zatu iz pijeteta ili tazima na kaburu ozidati ili sagraditi divanhanu i kabur mu uzvisiti.

Kod nas bi turbeta, po njihovoj svrsi i upotrebi, mogli razvrstati u tri kategorijije, i to:

u prvu kategoriju mogli bi ubrojati ona turbeta na stubovima koja stoje nad grobovima, a svrha im je da pokazuju potomstvu gdje su im pradjedovi pokopani, da ih mogu zijaret učiniti i iz Kur'ana im proučiti, kao, naprimjer, na grobovima na Vrbanjuši, Alifakovcu itd.

U drugu kategoriju mogli bi ubrajati ona turbeta koja su sazidana nad grobovima sa kubetom ili krovom, prozorima i vratima, a svrha im je da pokazuju da je u prošlosti živio dotični, kao veliki dobrotvor, ili veliki učenjak, ili veliki pobožnjak, ili inače hajrat-sahibija, pa da se pokoljenja mogu u njih ugledati da im oni služe kao primjer za dobra djela. Kao, naprimjer, turbe Gazijino, Kafijino i dr.

U treću kategoriju mogli bi ubrojati ona turbeta koja su podignuta na grobovima dobrih ljudi, a svrha bi im bila kao i onima u drugoj kategoriji, ali je džahilski svijet u njima zaveo zijarete sa tazimom i vjerovanje umrlom, kakvo Allah nije dozvolio. Oni misle da im dobri može kod Boga posredovati, pa od umrlog dobrog zata traže pomoći, dovu čine i mole za murad i tevhide uče, sadaku na murad u katanac ubacuju, kurban kolju, svijeće donose i pale, turbedara postavili da turbe čisti, da džahilskom svijetu pomaže kod nedozvoljenog ibadeta i zijareta, da umrlom hizmet čini, da mu ledžen, ibrik i peškir svaku noć postavi da umrli dobri po noći ustaje i klanja, da mu svijeću ili kandilj pali da mu se vidi kao živome itd.

Prema napred izloženom Ulema-medžlis daje sljedeće riješenje ili fetvu:

1. Turbeta navedena u prvoj i drugoj kategoriji u kojima nema ništa od onoga što je navedeno kod treće kategorije, nego služe samo za uspomenu i da im se znade za kabur, kao i oni kaburovi kojima su oklopi načinjeni i nišani postavljeni, ovakva turbeta mogu se graditi, održavati i popravljati. Kad bi se što i uvakufilo za popravak ovakvih kabura, bio bi taj vakuf sahih, kako se to vidi iz ovog fikskog propisa: "Vakuf za grobove je veliki fesadluk i fitneluk, te apsolutna zabrana, ali ako se uvakufi, naprimjer, da se popravlja ono što se poruši na grobu, to može da bude sahih, ako se time kabur ne uveličava, ne uzvisuje i ne kiti, i ako ima prećih stvari osim kabura."

Zijareti kaburu su mešr'u i dozvoljeni ljudima, kako se vidi iz ovog hadisa: "Bio sam vam zabranio zijareti-kabur, ali vam se dozvoljava da zijaretite, jer taj zijaret napominje smrt i ahiret." Sahihu Muslim.

Ženama je zabranjen zijareti-kabur sa ovim hadisom, Ebu Hurejre kaže: "Alejhiselam je prokleo žene koje zijaret čine grobove".

2. Turbeta navedena u trećoj kategoriji, u kojima kod nas najviše žene zijaret čine, murad uče, klanjaju, tevhide čine, u katanac sadaku ostavljaju, svijeće donose i pale, dovu čine i zaklinju se itd... nisu mešr'u, i svi su

muslimani saglasni da je haram i da to sve po islamu nije dozvoljeno, jer je to posao neznabožaca.

Ebu Davud, Tirmizi, Nesai, ibni Madže rivajet čine od ibni Abasa ovaj hadis: “Resulullah je prokleo one žene koje kaburove zijaret čine, i onaj svijet koji na kaburovima mesdžide pravi, i onaj svijet koji kaburove osvjetljuje.”

Ebu Mirsad rivajet čini hadis: “Nemojte klanjati na grobovima niti na njima sjediti.”

Alejhissemalam je u smrtnoj bolesti rekao: “Nemojte uzeti moj kabur za mesdžid ili za idola.”

Džabir rivajet čini i kaže: “Resulullah je zabranio da se kabur kreči i malteri, da se na njemu sjedi i da se na njemu zida i nešto pravi”:

U fetva Haniji nalazi se ovaj propis: “Neće se krečiti kabur, jer je Alejhisselam zabranio krećenje, posrebljavanje i gradnju na kaburu.”

Kažu da se pod gradnjom misli na one kabure koji se u našim memleketima grade.

Rivajet postoji od Ebu Hanife (Imami-Azama) da je on rekao: “Neće se kabur krečiti, neće se malteriti, neće se na njemu podizati zidana gradnja i kubure”:

Na osnovu naprijed navedenog imadu se zatvoriti i svaka posjeta džahilskog svijeta zabraniti kao i paljenje svijeća i kandilja u Sarajevu u sljedećim turbetima i grobovima, i to:

1. Turbe na Bjelavama,
2. Turbe Urjan-dedino na Piščivodi,
3. Turbe na Hridu,
4. Turbe na Vinogradu,
5. Turbe Jediler i katanac,
6. Turbe Ajni-dede i Šemsi-dede kod Ali-pašine džamije i katanac,
7. Turbe u dvorištu Sinanove tekije i Mevlevijine tekije, paljenje svijeća uoči petka i ponedjeljka,
8. Turbe na Ravnim Bakijama, na grobu Merdžan-kadune zijaret i muradi,
9. Turbe na Gorici,
10. Turbe na Brdu,
11. Turbe na Šehitlucima na Obhodži iza Vratnika,
12. Turbe Trčivoda, klanjanje i muradi.

Turbedari koji služe u ovakvim turbetima imaju se otpustiti i odstraniti.

Predsjednik Ćerimović

Fetva broj 6

Pitanje

Nadijevanje nacionanih imena muslimanima.

Odgovor

Reisu-l-ulema IVZ Kraljevine Jugoslavije

broj: 1688/38

27.12.1938. godine.

Širi savjet Reisu-l-uleme na sjednici od 21.12.1938. godine donio je sljedeći zaključak o nadijevanju nacionalnih imena muslimanima.

“Džematski imami ne mogu unositi u matice imena koja imaju obilježje druge vjere. O tom donosi odluku nadležni džematski imam protiv kojeg se može stranka žaliti nadležnom Ulema-medžlisu čija je odluka konačna.”

Čast mi je dostaviti prednje radi znanja i daljnjeg ravnjanja, s molbom da izvolite izdati potrebna upustva područnim vjerskim vlastima.

Reisu-l-ulema F. Spaho.

Ulema-medžlis u Sarajevu,

broj: 9159/38,

11.01.1939. godine.

Ulema-medžlis šalje upustvo svim sreskim vakufsko-mearifskim povjerenstvima i imamatima na području Ulema-medžlisa u Sarajevu koje glasi:

Dostavljajući prednje od strane ovog Ulema-medžlisa se nalaže svim džematskim imamima sljedeće:

Kada musliman kojemu se rodi dijete dođe imamatu s molbom da mu se djetetu da ime i da se isto unese u matice rođenih, imam će molbi udovoljiti ukoliko to ime nema obilježja koje druge vjere. U tom slučaju će imam odbiti da upiše u matice dijete sa ovakvim imenom i o tome će,

na temelju citiranog zaključka Šireg savjeta Reisu-l-uleme izdati pismenu odluku s pravom žalbe nadležnom Ulema-medžlisu putem imamata u roku od 14 dana.

Imena koja imaju obilježje druge vjere jesu sva biblijska i mitološka, kao naprimjer: Jovan, Jakob, Jozef, Marija, Vesna, Gordana itd. Ima pak imena koja su narodna a koja nose obilježje druge vjere zbog toga što isključivo pripadnici drugih vjera ista nadijevaju i kao takva se među muslimanima smatraju nemuslimanskim imenima, kao naprimjer: Slobodan, Dragan, Slavoljub, Miroljub, Tihomir, Soko, Braco, Čedomir, Nevenka, Nađa, Neda, Beba, Maca, Zlata, Zagorka, Rudinka, Rudo itd. Ova i slična imena imam pri obavljanju akike neće uzimati u obzir niti će ih unositi u matice.

Ima pak imena koja su narodna, ali nose čisto muslimansko obilježje, kao naprimjer: Zlatka, Zlatija, Bisera, Dika, Hanka. Ova imena treba izbjegavati i ako ih imam može u slučaju upornog traženja roditelja nadjeti, i u maticu unijeti. U ovom slučaju se preporučuje imamima da na lijep i shodan način preporuče roditeljima koje od islamskih imena. Također, se preporučuje i ponovo skreće pažnja svim džematskim imamima, da se dozvoljava nadijevanje skraćenih i donekle izopačenih čisto islamskih imena kao: Redžo, Ahmo, Salko, Suljo, Avdo, Zajko, Mujo, Kada, Hafa, Nafa, Iša, Fata, Zulka, Nada itd., ta imena imaju glasiti Redžep, Ahmed, Salih, Sulejman, Abdulah, Zaim, Mustafa, Kadira, Atifa, Nafija, Aiša, Fatima, Zulejha, Nadija itd. i samo takva imena se imaju nadijevati i unositi u matice rođenih.

U slučaju kada imam izda odluku i odbije da nadije novorođenčetu ime, koje u smislu predašnjeg, a i po nahodanju džematskog imama ima obilježje druge vjere, čekaće dok istekne po odluci dati rok od 14 dana. U slučaju da je uslijedila na izdatu odluku žalba putem imamata Ulema-medžlisu, imam će sačekati konačnu odluku Ulema-medžlisa i prema istoj postupiti.

U slučaju da nije žalba podnešena na odluku imamata, imam će po isteku roka novorođenčetu nadjeti jedno od islamskih imena i o tome roditelja pismeno obavijestiti.

Na ovu odluku nema prava žalbe i ona je pravomoćna.

Prednjih se upustava svi džematski imami imaju striktno pridržavati i sve svoje odluke po ovome predmetu putem nadležnih povjerenstava se

mole da vode računa o tome da se ova upustva od strane imama sprovede, u protivnom da podnesu prijavu Ulema-medžlisu kako bi isti poduzeo što je potrebno:

Predsjednik Ćerimović

Fetva broj 8

Pitanje

Mješoviti brakovi ili sklapaje brakova između muslimana i nemuslimanke ili muslimanke i nemuslimana.

Odgovor

Ulema-medžlis u Sarajevu,

broj: 9156/38

11.01.1939.godine.

Širi savjet Reisu-l-uleme zaključuje da su mješoviti brakovi između muslimana i nemuslimanke načelno zabranjeni. Iznimno muslimanima koji žive u krajevima osjetljivo manje naseljenim muslimanima, može odobriti vjenčanje s nemuslimankom pred šerijatskim sudom nadležnog Vrhovnog šerijatskog suda. Ovako sklopljen brak po šerijatskim propisima, smatraju se važnim i sve njihove posljedice prosuđivaće se po šerijatskim propisima.

Brakovi između muslimanke i nemuslimana su sasvim zabranjeni i ne mogu se ni na kakav način ozakoniti.

Muslimanima koji bi sklopili brak u crkvi ili izvan crkve po vjerskim odredbama druge konfesije, ne može se takav brak po Šerijatu legalizovati i takvi muslimani se ne smatraju više pripadnicima Islamske vjerske zajednice. Kad nadležni vjerski imam utvrdi ovakav slučaj, gdje je jedan musliman skolopio nikjah (brak) s nemuslimankom u crkvi ili izvan crkve po vjerskim obredima druge konfesije, donijeće odluku da se briše iz matičnih knjiga. Protiv ovakve odluke mogu se zainteresovani žaliti nadležnom Ulema-medžlisu.

Predsjednik Ćerimović

Fetva broj 40

Pitanje

Dr. S.T. iz Sarajeva

Sarajevo, 23.04.1940. godine.

Moja kćerka E. Učenica II C ženske gimnazije u Sarajevu prilikom ovogodišnjeg 12. rebiu-l-avela došla je pred školu da sa ostalom muslimanskom djecom pođe u džamiju na mevlud.

Poslije prozivanja g. Vjeroučitelj joj je rekao da se odstrani jer da ne može sudjelovati u svečanosti mevluda bez dimija.

Moja kćerka je tako javno izolovana, sa još jednom curicom, od ostalih svojih drugarica muslimanske vjere i radi pitanja jednog dijela odijela djetetu se pokvarila radost da i ona zajednički sa ostalim drugaricama slavi mevlud, iako je imala, za tu priliku, dugu suknju, visoke debele čarape i namazbez, kako je i lanjskog mevluda bila odjevena.

Ja kao njen roditelj trudim se, koliko mogu, da moja djeca dobiju lijepa i uzvišena poimanja o islamu, u kojem bi me nastojanju trebao g. Vjeroučitelj da pomogne. Nažalost, ovim neodmjerenim i nepedagoškim postupkom to nije učinio, štaviše mogao bi da u dječijoj duši ostavi jedan neizbrisiv loš utisak i jednu nemilu uspomenu na njeno vjersko vaspitanje za vrijeme njenog srednjoškolskog obrazovanja, i to baš prilikom ovog radosnog dana svih muslimana.

Pošto me je ovakoav postupak g. Vjeroučitelja nemilo kosnuo, to molim poštovani naslov da mi što prije odgovori na sljedeća pitanja:

1. Je li mevludska svečanost jedan takav obred, koji iziskuje propisano odijevanje kao kod namaza?

2. Je su li, baš, dimije i nikoja druga haljina bezuvjetno potrebne za vršenje islamskih obreda kod ženskih osoba?

3. Šta misli poštovani naslov u konkretnom slučaju o postupku g. Vjeroučitelja sa islamskog i pedagoškog stanovišta?

Odgovor

Vama je dobro poznato, kao što je poznato i vjeroučitelju, da je po islamu dužnost pokriti tijelo sa čistim i što ljepšim odijelom kod vršenja ibadeta, pa bio taj ibadet vadžib ili mustehab.

Za vršenje ibadeta nije propisata naročita forma odijela, ali kod ženskih osoba treba da je odijelo i šire i dulje, kako se ne bi raspoznavali pojedini udovi tijela kod izvjesnih gibanja u vršenju ibadeta.

Postupak vjeroučitelja u konkretnom slučaju biće da se dogodio stoga da se sačuva autoritet škole u pogledu njena naređenja i ugled samog njega pred drugim učenicima i da pokaže da se naređenja škole imaju izvršavati ako je moguće to izvesti.

Predsjednik Ćerimović

Fetva broj 38

Pitanje

Ministarstvo pravde

Broj: 100413/40

Beograd, 02. 12.1940. godine.

Sa izvesne strane učinjen je Ministarstvu unutrašnjih poslova predlog da se čl. 29 Zakona o ličnim imenima doda stav 3 koji bi trebao da glasi:

”...ako nahoće bude usvojeno kod suda, usvojitelji muž i žena, uveće se kao roditelji u odnosnu rubriku, a rubrika: je li bračno ili ne, neće se popunjavati. Izvod će se izdavati bez podataka o poreklu deteta i usvojenju.”

Povodom navedenog predloga Ministarstvo unutrašnjih poslova pod iii br. 28479/40, od 26.10. o.g. zamolilo je Ministarstvo pravde da mu po tom pitanju dostavi mišljenje sa gledišta Građanskog zakonika i sa gledišta verskog. Da bi ovo ministarstvo moglo dati odgovor po ovom posljednjem, umoljava se naslov za mišljenje po ovom pitanju sa gledišta svojih verskih propisa.

Odgovor

Ulema-medžlis u Sarajevu

Broj: 180/41

Sarajevo, 02.03. 1941. godine.

Nahoće se ne može usvojiti kao svoje dijete (posiniti ili pokćeriti), jer i za njega vrijedi propis kao i za drugo dijete, koje je rođeno od drugog oca, da se ne može posiniti ili pokćeriti.

Nahoče se smatra slobodnim licem u svim pravima i po vjeri muslimana.

Onaj koji je našao nahoče ima prvenstveno pravo da ga zadrži kod sebe. Ne može mu se nasilu oduzeti, ako za to ne postoji valjan i opravdan razlog, kao, naprimjer, da ne bude sposoban čuvati ga i odgajati.

Ako neko zadrži nahoče i kaže da je njegovo, na samu traženju bez ikakva spora dijete će pripasti njemu, pa makar taj bio i nemusliman, i dijete dobiva njegovo porijeklo (neseb) tj. zvaće se njegovim imenom.

Predsjednik U.M. Ćerimović

Fetve iz perioda 1941. – 1945. godine

Fetva broj 37

Pitanje

Imamat džemata grada Subotice

imam matičar Š.Š.

Broj: 10/41

Subotica, 17.02.1941. godine.

Ovaj imamat se obraća naslovu za objašnjenje kako će se postupati sa onim licima glede njihove djece, koja pripadaju jedno ocu a jedno materi (problem djece iz mješovitih brakova)?

Odgovor

Ulema-medžlis u Sarajevu

Broj: 953/41

Sarajevo, 25.02.1941. godine.

124. ahkami-šerije glasi:

”Djeca rođena u mješovitom braku od muslimana i nemuslimanke pripadaju vjeri oca, muslimana, bez razlike da li su ta djeca muška ili ženska.”

Vidi se iz ovoga propisa da je to dječije zakonsko pravo koje im ne može ničiji ugovor oduzeti dok oni sami ne budu punoljetni pa se toga odreknu.

Presjednik U.M. Ćerimović

Fetva broj 36

Pitanje

Muslimansko pokopno društvo
"Jediler" Sarajevo
Broj: 12/1941

Da li je sa šerijatskog stanovišta opravdano i dozvoljeno da se mrtvacu prevoze autom?

Odgovor

Ulema-medžlis u Sarajevu
Broj: 497/41
Sarajevo, 10.03.1941. godine.
Nužda čini dozvoljenim i ono što je zabranjeno.

Fetva broj 28

Pitanje

Nezvisna država Hrvatska
Ministarstvo hrvatskog domobranstva
I Odjel
broj: 4965/41
08.01.1942. godine.

Čast je ovoga ministarstva zamoliti Vas, u pogledu pogrebnog ceremonijala za jedno objašnjenje.

Da li je po islamskim propisima dozvoljeno da vojskovođa, kao zapovjednik svih oružanih snaga (a ne drugi), može polagati vijence na grobove domobrana i ustaša muslimana palih za domovinu, da bi putem vijenca, na pogrebu, javno, gdje to svatko vidi, odao palom borcu svoje zapovjedničko priznanje i zahvalnost.

Ako se ne može polagati vijenac, molimo velečasni naslov da bi nam konkretno predložio neki drugi prikladan način, kojim bi vojskovođa prilikom samog pogreba odao priznanje palom borcu.

Pročelnik I odjela pukovnik Verić

Odgovor

Ulema-medžlis u Sarajevu

broj: 239/42

14. prosinca 1942. godine.

U vezi Vašeg akta od 08. siječnja 1942. broj 4965/41 u pogledu pogrebnog ceremonijala čast je ovom Ulema-medžlisu dati sljedeće objašnjenje:

Cijeli pogrebni ceremonijal kod muslimana obavlja se čisto po vjerskim dužnostima.

Od propisanih dužnosti po propisima islama niko nije vlastan ništa oduzeti kao ni novo nešto pridodati, niti iznimku napraviti.

Zato ni vojskovođa ne bi mogao vijenac polagati na grobove domobrana i ustaša muslimana palih za domovinu.

Da bi vojskovođa prilikom pogreba odao priznanje palom borcu, ovaj Ulema-medžlis bi jedino mogao predložiti da se mjesto vijenca palom borcu pošalje kao prilog jedna svota novca muslimanskom humanom ili kulturno-prosvjetnom društvu, kao naprimjer, Merhametu, Narodnoj uzdanici, Hurijetu i slično.

Taj bi se prilog uvrstio u novinama i tako bi bilo svakome da vidi da je vojskovođa palom borcu odao svoje priznanje i zahvalnost.

I sami odbor društva zahvalio bi se vojskovođi na tome daru.

Predsjednik Čerimović

Fetva broj 10

Pitanje

Pitanje se odnosi na dopis broj 289/42 od 05.03.1942. godine a u vezi molbe učenika učiteljske škole islamske vjeroispovijesti o pristupu pri praćenju (sprovoda) dženaza umrlih nemuslimana (inovjeraca) saopćuje se sljedeće:

Odgovor

Ulema-medžlis u Sarajevu

broj: 841/42

22. travnja 1942. godine.

Prisustvovati sprovodu, kako je kod nas zaveden običaj nije zabranjeno sa šerijatske strane, ako prisutnik u sprovodu ne vrši ništa što je od njihova dina (vjere).

Islamska pravila nas upućuju na lijep nijet u mubah poslovima koja su vezana (mulhak) obredima da mi sa našim ćudoređem (mekarimi-ahlakom) ljepšu muamelu činimo prema njima, nego što oni čine prema nama u onim poslovima što nije od njihova dina i što nije protivno našem dinu.

Nikakve sumnje nema da je haram muslimanu da ortak (sudionik) bude sa nemuslimanom u poslu koji je od njihovih vjerskih poslova. Što se tiče učenica, morale bi se muslimanske učenice isključiti iz sprovoda, jer muslimanke ne prate ni muslimanske dženaze.

Naprijed istaknuto rješenje u skladu je i sa fetvom Elmenara, koju je donio po ovom pitanju u 4. džuzu strana 151. iz godine 1905. (vidi 8. svezak).

Fetva broj 55

Pitanje

Župska redarstvena oblast u Banjoj Luci
Brzjav od 17.07.1942. godine.

Radi izvanrednih prilika u Župske redarstvene oblasti Banja Luka izvršit će Župska redarstvena oblast popis građana u Banjoj Luci. Za uspješno izvršenje gornjeg zadatka neophodno je potrebno fotografiranje žitelja Banje Luke bez obzira na vjeru, spol, dob.

U interesu probitka i sigurnosti ovog čitavog kraja jest da nam izvolite brzjavno odgovoriti da li se smiju i na koji način fotografirati žene islamske vjere.

Vjerujemo da su vam poznate prilike u Banjoj Luci te da uočavate važnost našeg posla. Očekujemo žurni odgovor.

Upravitelj župske redarstvene oblasti dr. Ivan Gromos

Odgovor

Ulema-medžlis

Broj: 2166, od 13.07.1942. godine.

Muslimanke koje se pokrivaju po propisima i običajima islama ne mogu se fotografirati.

Riđanović, Pandža, Ćerimović

Fetva broj 56

Pitanje

Može li naslijediti imovinu sin ubice...?

Kotar Tešanj, 29.08.1942. godine.

Odgovor

Ako ubica (katil) bude sam isključen iz nasljedstva ubijenog, zbog toga neće biti isključen njegov (katilov) sin iz nasljedstva.

Ulema-medžlis u Sarajevu.

12. rujna 1942. godine.

Broj: 2755/42

Fetva broj 41

Pitanje

Nezavisna država Hrvatska

Imamski ured u Dubrovniku

Broj: 230/42

Dubrovnik, 07. listopada 1942. godine.

Da li se može mrtvac /mejtit/ zamotati u ćefine od pak-papira u nedostatku platna?

Odgovor

Ulema-medžlis u Sarajevu

Broj: 3076/42

10. 10. 1942. godine.

U nuždi se može upotrijebiti za kefine i ono sredstvo koje se u toj nuždi može naći za tu svrhu, pa šta bilo.

Fetva broj 1

Pitanje

Nezavisna država Hrvatska
Hrvatski Krugoval
Državna krugovalna postaja
Sarajevo

U smislu naše odluke da svakoga tjedna vršimo prenose petkom iz džamije a nedjeljom iz katedrale, molimo naslov da nam u tome izade u susret, tj. da obavjesti svoje pretstavnike u Begovoj džamiji o tome, tako da ne bi pravili smetnje našim ljudima.

Za dom spremni!

v.d.ravnatelj Jerko Skračić

Sarajevo, 12.01.1943. godine.

Odgovor:

Ne može se udovoljiti molbi Državne krugovalne postaje u Sarajevu u pogledu prenosa hutbe i džuma-namaza iz Begove džamije iz sljedećih razloga:

1. Što su muslimani zaduženi sa Božijom zapovijedi da osobno dođu i klanjaju džuma-namaz, to vrše i slušaju zikrullah;

2. Što žene i nemuslimani nijesu zaduženi sa spomenutom zapovijedi za taj ibadet, pa im ne treba to za zabavu preko aparata dostavljati;

3. Što taj prenos ne može poslužiti ni za vjersku propagandu, jer se namaz i zikr obavlja na arapskom jeziku, kojeg naš svijet većinom ne razumije, a pogotovu nemuslimani;

4. Što se ni vazovi ne mogu održavati, jer bi za to trebalo imati naročitog vjerskog stručnjaka i njegov vaz svaki put da Rijaset odobri, a to bi iziskivalo velike honorare, za koje nije nigdje predviđeno odakle bi se namirili.

5. Što nije dozvoljeno da se vjerski obredi služe po kućama, lokalima i mejhanama za rasonodu kao kakva pjesma. Kur'an kaže: "Džamije su radi Boga (Allaha)."

Sarajevo, 21.01.1943. godine.

Fetva-emin Ćerimović

Fetva broj 51

Pitanje

Džematski medžlis Lukavac turski

Kotar Tuzla, 16.03.1943.godine.

Broj: 13/43

Da li džematski medžlis ima pravo da zabrani ženskim osobama pristup u džamiju za vrijeme ramazana radi klanjanja teravih-namaza u muškom džematu te da li se to može zabraniti i na džamijskom mahfilu, i ako može, moli da mu se objasni da li ta zabrana ima svoga osnova u šerijatskim propisima?

Odgovor

Ne može se odobriti da ženske osobe sudjeluju u muškom džematu. Džemat je sunet-i-muekede, ali je za ženske osobe fikh izričito kazao da žene neće prisustvovati džemaatima. Ovaj propis temelji se na Kur'anu i hadisu.

Allah dž.š., u Suretu-l-Ahzab kaže: "Budite i boravite u svojim kućama", a naš Pejgamber, a.s., rekao je: "Žena da klanja unutar kuće bolje je i efdalnije negoli da klanja u dvorištu kuće. A kad klanja u dvorištu kuće bolje je negoli da klanja u džamiji. Za njih je najbolja njihova kuća, jer od njihova izlaska nije sigurno da neće doći do kakve smutnje."

Predsjednik Riđanović

Fetva broj 44

Pitanje

Zastupnik Reisu-l-uleme S.Bašić

U Sarajevu, 20. siječnja 1945. godine.

Da li se može samostalni vakuf u smislu šerijatskih propisa osnovati zakonskom odredbom, kao i mišljenje i primjedbe na priložene osnovne zakonske odredbe i vakufname o samostalnom vakufu Poglavnikove džamije u Zagrebu?

Odgovor

Ulema-medžlis u Sarajevu

Broj: 210/1945.

U Sarajevu, 24. siječnja 1945. godine.

Samostalni vakuf u smislu šerijatskih propisa ne može se osnovati zakonskom odredbom, jer bi se time mimoišli šerijatski propisi po kojima se samostalni vakuf osniva tesdžilom ili vasijetom.

Obrazloženje:

Ustanova vakufa datira od pojave islama i nju je ustanovio pejgamber Muhammed, alejhisselam. Vakuf je dobrotvorna ustanova koja nije bila poznata u predislamsko doba. Nju je, kako je rečeno, ustanovio sam Božiji poslanik Muhammed, a.s. zbog naročitih maslahata, koji se ne nalaze u drugim milostinjama.

Vakuf i ustanova samostalnog vakufa je čisto šerijatska ustanova, na koju je bodrio sam Božiji poslanik Muhammed, a.s., i koju su izvršavali njegovi najbliži suradnici, ashabi, sa ciljem da tim putem steknu Božiju ljubav i da dotičnom vakufu uvijek za to teče nagrada - sevab.

Jasni su šerijatski propisi o osnivanju samostalnog vakufa i ti su propisi kao šerijatski propisi priznati i od strane države u pozitivnom zakonodavstvu Islamske vjerske zajednice (& 1. Zakona o Islamskoj vjerskoj zajednici i & 5. Ustava Islamske vjerske zajednice od 1936. godine), pa bi prema tome bila jedna novost donositi o tome specijalnu zakonsku odredbu. Osim toga, propisi, zakonske odredbe, trpe nadopune, izmjene i promjene, jer su to ljudski zakoni, dok su šerijatski propisi, u koje spada i osnivanje samostalnog vakufa, stalni i oni vrijede za sva vremena. Kada bi se danas osnovao samostalni vakuf zakonskom odredbom, nije isključena mogućnost da ta zakonska odredba vremenom ne pretrpi izmjenu i nadopunu pa i onu koja je u protivnosti sa šerijatskim propisima.

Temeljom izloženog Ulema-medžlis ne može dati svoje mišljenje i primjedbe u pojedinostima na osnovu predložene zakonske odredbe, jer prema prednjoj fetvi u načelu ne slaže se sa donošenjem ove zakonske odredbe.

Fetve iz perioda 1945. – 1990. godine

Fetva broj 30

Pitanje

Kotarsko vakufsko-mearifsko povjerenstvo

u Bosanskoj Krupi

broj: 146/47

14.09.1947. godine.

Pristupaju nekolike muslimanke u kancelariju povjerenstva te pitaju da li se moraju otkriti i skinuti zar i da li se to kosi sa šerijatskim propisima?

Odgovor

U vezi tamošnjeg dopisa od 14.09.1947. godine, broj: 146/47, obavješćujete se da je islamska izborna kurija u mjesecu junu 1928. godine o otkrivanju islamskog ženskinja donijela ovaj TAKRIR.

Želi li i hoće li da neizade na krivovjerstvo i šerijatsku stranputicu islamska zajednica, svaki njen pojedinac ima dužnost da se povede samo za rješenjima koja su u skladu sa mišljenjem i pravcem naših imama u itikadu i amelu.

Rješenja pojedinaca, koja se temelje na ličnom shvatanju šerijatskih izvora, a nijesu potkrijepljena važećim i priznatim naklovima nemaju nikakve važnosti u očima Šerijata i ne smiju se slijediti, niti se smiju dozvoliti da ih bilo ko na taj način ubuduće izdaje. Izdavanje šerijatskih fetvi spada u isključivu nadležnost muftija, Reisu-l-ulema i Ulema-medžlisa koji u tom pogledu imaju samo to pravo, da prijepornim ili dvojbenim pitanjima isposluju rješenje višeg foruma.

U pokrivanju muslimanske žene naši fakih (šerijatski pravници) zastupaju sljedeće stanovište:

Da bi se očuvala čistoća međusobnoga odnošaja između muškarca i žene, Šerijat im podjednako naređuje da brižno paze na svoje oči i ostala čutila te da r'z i namus čuvaju kao oko u glavi. Preljub se kažnjava smrću ženi sobzirom na jaču čuvstvenost i veću privlačnost. Šerijat je propisao još i posebnu dužnost da osim pred taksativno nabrojanom rodbinom i

muževima krije sve ukrase osim lica i pesnice. Lice i pesnice ženi je dozvoljeno pokazati a muškarcu gladati samo u tom slučaju ako su potpuno sigurni da im to neće pobuditi strast. Sumnjaju li u svoju moralnu snagu muškarac će se čuvati gledanja a žena će pokriti lice i ruke, osim u slučaju šerijatski priznate nužde (liječnički pregled). U takvu nuždu ne spadaju protušerijatski narodni običaji a ne spada ni težnja za srođavanjem, unificiranjem sa našom inovjernom braćom po krvi i jeziku.

Moralno jaka muslimanka može se posvetiti i obrtu i trgovini i studijama i svakom časnom zanimanju, uz gore istaknuta ograničenja, koja nijesu nikakva stvarna prepreka za njen potpuno sretan društveni i obiteljski život.

Predsjednik u.z. Hadžić

Fetva broj 25

Pitanje

M.I. Pita da li je po Šerijatu dozvoljeno upotrijebiti za kurban utučenog brava?

Odgovor

Ulema-medžlis u Sarajevu

broj 1953/54

06.08.1954. godine.

Prema šerijatskim propisima dozvoljeno je utučenog brava upotrijebiti, odnosno zaklati u kurban.

Vidi Multeku odjel Kitabu-l-Adhijje, strana 421.

Smrt fašizmu, sloboda narodu!

Predsjednik Talić

Fetva broj 26

Pitanje

Pitanje kupanja mejjita nad kojim je izvršena obdukcija pa vlasti ili ljekar ne dozvoljava da se mrtvac vadi iz zalehemljenog limenog sanduka, ovaj Ulema-medžlis saopćava sljedeće:

Odgovor

Ulema-medžlis u Sarajevu

broj 502/55

20.03.1955. godine.

Okupati mejjita, to je vjerska dužnost (farzi-kifaje) za žive muslimane, kao što je farzi-kifaje i dženazu klanjati okupanom mejjitu.

Uvjet za klanjanje dženaza-namaza jest da umrli bude musliman, da bude čist, tj. da bude okupan ako postoji mogućnost da se okupa, a ako to ne bude moguće i zakopa se prije kupanja i nije ga moguće izvaditi bez otkopavanja, dopušteno je u zaruretu (nuždi) klanjati umrlom dženaza-namaz nad kaburom.

Ovo se vidi iz Fetava-i-hindije, I svezak, na strani 172., odsjek 5. (o klanjanju dženaze nad mejjitom).

Predsjednik Talić

Fetva broj 27

Pitanje

Vakufsko povjerenstvo u Zvorniku

broj 124/54

18.08.1954. godine.

Jedan od ovdašnjih imama iz Zvornika uporno tvrdi da se vitr-namaz ne čini kaza, tj. prošli vitr-namazi ne mogu se kaza, činiti niti naklanjavati, kao, naprimjer, što je to slučaj sa farz- namazima.

Isto tako poznato nam je da, ako se imam poslije četvrtog rekjata u zaboravu digne na kijam i nastavi da klanja više rekjata nego što treba te ako peti (treći i četvrti) rekjat sa sedždom sastavi, da je taj namaz batal. Zašto se ne bi mogao sa sehvi-sedždom izliječiti?

Odgovor

Ulema-medžlis u Sarajevu

broj 2070/54

03.09.1954. godine.

Po šerijatskim propisima, a na osnovu fikskih priznatih djela Imami-Azamovog mezheba, kojem pripadaju i muslimani FNRJ, svi propušteni

namazi, odnosno fard-namazi, naklanjaju se. Isto tako mora se naklanjati i vitr-namaz, mada on nije u rangu fard-namaza, ali je vitr-namaz vadžib i kao takav mora se naklanjati. Isto tako, po mišljenju Imami-Azama, ako musliman ne stigne ili ne prisprije da klanja bajram-namaz (Ramazanski ili Kurbanski-bajram) dužan je po sebi naklanjati onaj bajram koji mu je prošao jer je i bajram-namaz vadžib kao i vitr-namaz.

Što se tiče vašeg drugog pitanja, ako se imam poslije četvrtog rekjata u zaboravu digno i nastavi sa klanjanjem na treći ili peti rekjat (prema tome ako je fard od dva ili četiri rekjata) imam će klanjati šest rekjata računajući fard od četiri rekjata i predati selam na jednu stranu i sehvi-sedždu učiniti radi toga što je otehirio kade-i-ehiru koja je fard u namazu. Dok ona dva rekjata što je više klanjao otići će mu u nafila-namaz.

Prema tome, fard od četiri rekjata ne može se klanjati sa pet rekjata, nego mu treba dodati još dva rekjata nafila-namaza, s tim da se ima sehvi-sedžda učiniti radi tehira kade-i-ehire koja je fard u namazu.

Gornje se dostavlja radi saopštenja zainteresovanim vjerskim službenicima.

Predsjednik Talić

Fetva broj 15

Pitanje

Dežematski odbor
Muslimanska vjerska općina
Osijek
broj: 13/57
05.09.1957. godine.
U Osijeku

Ovaj odbor obraća se Ulema-medžlisu za objašnjenje. Ako je osoba koja je prije par godina prešla na islam i kao takva vodila se u domovniku kao musliman, umre, a poslije smrti dolazi njegova familija i traži od imamata dozvolu ili potvrdu da se imenovana osoba pokopa u zajedničku grobnicu ili po propisima vjere kojoj je imenovani prije prelaza pripadao. Njegova familija izjavljuje da je pred smrt izjavio da se vraća u svoju prvašnju vjeru ili njegova bližnja rodbina traži da se pokopa

na njihovom groblju i navode da pri takovoj njegovoj izjavi imadu i svjedoka...

Odgovor

Ulema-medžlis u Sarajevu

broj 1694/57

26.09.1957. godine.

Iz činjenice da se umrla osoba vodila u matičnim knjigama imamata kao musliman jasno je da je kao musliman i umrla. Prema tome, ne bi se mogao musliman sahraniti u zajedničku grobnicu svoje nemuslimanske porodice u kojoj se nalaze kosturi i kosti pomrlih lica iz te porodice.

Prema tome naslov ne može odobriti pokopavanje konvertita u grobnice njihove ranije vjere jer izjave svjedoka ne mogu se uzeti sigurnima, a ako njegova porodica bude insistirala naslov će zatražiti zaštitu nadležnog organa narodne vlasti a neće po sebi činiti nepametnog gesta ni postupka.

Prednje se dostavlja na znanje i ravnanje.

Fetva broj 18

Pitanje

H.M. iz Banje Luke traži da mu se izda šerijatskoppravno rješenje o klanju stoke po šerijatskim propisima

Odgovor

Ulema-medžlis u Sarajevu

broj 239/58

13.02.1958. godine.

Po šerijatskim propisima pri klanju stoke treba da se prekolju najmanje dvije vene i grkljan, zatim da se pusti da zaklana životinja mirno umre.

Predsjednik Ulema-medžlisa Talić

Fetva broj 14

Pitanje

Da li primanje injekcija za vrijeme posta kvari post?

Odgovor

Ulema-medžlis u Sarajevu

broj 574/58

25.03.1958. godine.

Po šerijatskim propisima post znači sustegnuti se od jela, pića, spolnog odnosa i svih sredstava koja daju izvjesne nadražaje, kao što je pušenje duhana i slično.

Tko hotimično pokvari post, a taj dan je naumio postiti, dužan je kaza i kefaret (to jest napostiti taj dan i 60 dana postiti kao kefaret).

Ako se nehotice ili u zaboravu omrsi, dužan je nastaviti post istog dana jer nema za to nikakvih posljedica.

Na pitanje da li primanje injekcija za vrijeme posta kvari post, postoji različito mišljenje između Imami-Azama i imamejna (Imami-Jusufa i Imami-Muhammeda).

Imami-Azam ebu Hanifa veli da tri stvari prouzrokuju dužnost kazaa, bez kefareta; da onaj koji posti pojede nešto što ne spada u hranu, niti u njemu ima hranjivosti. Hrana se računa da je sve ono za čim čovječija narav teži da pojede, koja je sposobna da utrne glad, ili se smatraju lijekovi hranom koji se primaju iz opravdanih šerijatskih razloga, kao što je bolest ili put, prisilno, nehotice naprimjer uzimajući abdest omakne mu kap vode niz grlo.

U šerijatskopravnom djelu zvanom El-Hidaje stoji ovo:

“Kada bi postač stavio lijek na otvorenu ranu i taj lijek dopre u unutrašnjost tijela prema nalazu Imami-Azama takva osoba pokvariće post, dok Imami-Jusuf i Imami-Muhammed vele da neće pokvariti post zbog toga što nije sigurno da je lijek dopro u unutrašnjost tijela, te smatraju kao da je upotrebio suhi lijek.”

Prema tome jasno se vidi da je od presudne važnosti u ovom pitanju da li se u organizam stavlja hranjiva materija, koja dostiže u probavne organe ili materija koja nadražuje živčani sistem.

Bez sumnje je da injekcije koje se primaju bilo pod kožu, tkivo, ili u venu moraju krvotokom doprijeti do probavnih organa, te će i post pokvariti (Vidi Nuru-l-islam str-503, u poglavlju El-Fetva ve-l-ahkam u Gazi Husrev-begovoj biblioteci u Sarajevu broj 0-3845).

Iz navedenog se vidi da nije dozvoljeno primati injekcije za vrijeme posta a kad su po liječničkom nalazu nužno potrebne i ne mogu se izvršiti iza iftara slobodno ih je primiti uz uvjet da stranka naposti taj dan a nije dužan kefaret savm.

Fetva broj 19

Pitanje

Vakufsko povjerenstvo Kladanj i druga mjesta u BiH
broj145/58
29.05.1958. godine.

U kome se traži objašnjenje u vezi učenja dova po selima i kod izvjesnih pećina i na drugim mjestima.

Odgovor

Ulema-medžlis u Sarajevu
broj1015/58
11.08.1958. godine.

Ovaj Ulema-medžlis u smislu šerijatskih propisa načelno nema ništa protiv učenja dova jer u Tirmizinoj zbirci hadisa stoji: "Dova, tj. molba je ibadet."

Međutim učenje dova kod nekakve stijene ili kod nečijeg kabura, Ulema-medžlis smatra da se kosi sa šerijatskim propisima jer je sam Muhammed, a.s., za svoj kabur rekao: "Nemojte moj kabur uzeti svetkovinom, tj. nemojte u određeno vrijeme, u određeni dan naročito sakupljanje i naročite obrede vezivati za moj kabur."

Alejhissemov kabur je bez sumnje najuzvišeniji kabur na svijetu. Pa kada je stvar sa Alejhissemovim kaburom ovakva, zar treba misliti da bi svetkovine vezane za kabure drugih osoba i za neke pećine mogle biti dozvoljene. Ovo je opširno obradio naš uvaženi alim rah. hadži Mehmed Handžić u Glasniku Vrhovnog islamskog starješinstva u godištu I Glasnika (1933. godina, strana 13-18).

Prema tome, ovaj Ulema-medžlis smatra da dove u raznim prilikama: hatma-dova, mevludske dove, tevhidske dove, kišne dove, sakal-dova i druge treba održavati u džamijama i mesdžidima, uz dužno poštovanje i u pobožnosti a ne na drugim mjestima.

Uostalom, vršenje vjerskih obreda i po propisima Zakona o pravnom položaju vjerskih zajednica u FNRJ dozvoljeno je samo u džamijama i mesdžidima.

Prednje vam se dostavlja radi znanja i ravnanja.

Zamjenik predsjednika Ulema-medžlisa Zufer Bešlić

Tumač riječi

Ahiret (ar.) onaj svijet, zagrobni život.

Akika ceremonija prilikom nadjevanja imena novorođenčetu kod muslimana.

Čefini, Kefini (ar.) bijelo platno, šifon, u koji se umotava mrtvac za dženazu, mrtvačke haljine.

Džabil (ar.) neznalica, nepismen čovjek.

Divanhana (pers.) prostorno predsoblje (hodnik) na spratu u starim građanskim kućama.

Fesad, Fesat (ar.) smutnja, zamučivanje, svađa, zavada, nered.

Fitne (ar.) smutljivac, intrigant, spletkar. *Fitne* (tur.) zavođenje, kušnja, buna, nered.

Hair-sahibija, Hajir-sahibija (ar.) dobrotvor, osnivač zadužbine.

Ibadet (ar.) moljenje Boga, klanjanje i učenje, bogoslužjenje.

Iftar (ar.) ramazanska večera u prvi sumrak (akšam, neposredno iza zalaska sunca) kojom se prekida dnevni post.

Imami-Azam (ar.) počasno titularno ime poznatog šerijatskog pravnika, osnivača hanefijskog mezheba (pravne škole). Puno mu je ime: Abu Hanifa Numan ibn Sabit.

Kabur (ar) grob, raka.

Kandilj (lat.) staklena posuda sa uljem u kojem je zamočen fitilj koji gori; kandilo; uljana svjetiljka, fenjerčić ili električna žarulja na šerefetu minareta. Kandilji se na minaretu pale prilikom muslimanskih praznika.

Kaza učiniti, naknadno nešto izvršiti, naklanjati ranije propuštene molitve (namaze).

Kube (ar.) svod, kupola.

Leđen, Legen (grč.) lavor za umivanje, odnosno za pranje ruku.

Mahfil (ar.) galerija u džamiji gdje obično klanjaju ženska lica.

Memleke, Memeleće, Memeleket, Memelećet (ar.) država, zemlja, zavičaj, rodni kraj, mjesto, grad.

Mesdžid (ar.) manja muslimanska bogomolja.

Murad, Murat (ar.) želja, ono za čim se čezne - "Žene idu na murad turbetu", tj. idu na obilazak turbeta da bi im se ispunila želja koju imaju.

Namus, Namuz (grč.) čast, čestitost, poštenje, karakter.

Otehiriti (oteiriti) očekati, strpjeti se, ostaviti za kasnije.

Rivajet (ar.) predaja.

R'z, Hr'z, He'rz (ar.) poštenje, čast, obraz - "Da mi čuvaš kulu i avliju, / Da mi čuvaš rza i obraza".

Sahib, Sahi (ar.) uistinu tačno, ispravno, sigurno, zdravo.

Suret, Sure (ar.) slika.

Šerijat, (ar.) muslimanski vjerezakon, islamski propis.

Takrir (ar.) saopćenje, izjava, zapisnik, zemljišnoknjižno prevođenje kupoprodajnog ugovora za nekretnine.

Tevhid (ar.) muslimanski spomen za mrtve koji se sastoji u grupnom učenju pobožnih izreka i molitava. Obično se uči u kući umrle osobe na dan dženaze, na sedminu, četrdesetinu, na pola godine i godinu.

Turbe (ar.) mauzolej, natkrivena grobnica.

Turbedar (ar.-pers.) čuvar turbeta koji se brine o njegovom održavanju i čistoći.

Ulema-medžlis (ar.) glavni islamski vjerski organ jedne pokrajine, republike, preko koga se vrši uprava i nadzor nad islamskim vjerskim i vjerskoprosvjernim životom.

Vakufnama (ar.-pers.) zadužbinska povelja, isprava o uvakufljenju.

Zat (ar.) osoba, ličnost.

Zijaret (ar.) posjeta, obilazak, pohod.

Zikir, Zičir (ar.) pobožno izgovaranje, invokacija Božijeg imena, pobožno izgovarati Božije ime.

Literatura:

Mustafa Hasani, Uloga muftije i fetve u društvenom i vjerskom životu muslimana Bosne i Hercegovine, Magistarski rad, Sarajevo, 2001.

Fikret Karčić, Opšti pogled na istorijat muftijske službe kod nas, Takvim, islamska zajednica u Bosni i Herecegovini, 1987.

Husein Đozo, Pitanja i odgovori: Fetve u vremenu 1965.-1977., 1996.

Abdulah Škaljić, Turcizmi u srpskohrvatskom jeziku, 1966.

Ključne riječi: Fetva, arhivski fond GHB, Ulema medžlis, pitanja-odgovori.

Summary

A few fatwa from the archive of the
Gazi Husrev-bey's Library in Sarajevo

During the process of the arrangement of archive materials of the Islamic Community in Bosnia and Herzegovina we have singled out 58 fatwa which dated from period of 1918-1945 and 1945-1990. Fatwa were issued by: Reis-ul-ulema, President of Ulama medjlis who was in same time fetva-i-emin, and mufti.

A fatwa presents an answer to the question posed to religious authority from different spheres of human life and social surroundings in one period of time.

The archive material of the Islamic Community in Bosnia and Herzegovina is stored in the Gazi Husrev-bey Library in Sarajevo. It originated from the work and functioning of the organ and institution of Islamic community in different periods: period Ottoman reign, Austro-Hungarian period, period of the Kingdom of Yugoslavia, the period of the German occupation and "Independent state of Croatia" then period of Socialistic regime of Yugoslavia.

The materials are arranged in archive and accessible to the researchers. Most of the materials are written in Bosnian, fewer in Osmanli, Arabic,

German and other languages. The most important material present materials from the work of: Ulema majlis, Territorial waqf commission, Territorial waqf commissariat, Territorial waqf directorate, Waqf-mearif parliament board, Waqf head office, Waqf-mearif department of the district of Sarajevo, Waqf-mearif department of the district of Kotarsko in Sarajevo, Archive material of mufti in Bosnia and Herzegovina (Sarajevo, Tuzla, Mostar, Banjaluka, Travnik, Bihać), High Islamic Representative of Socialistic Federative Republic of Yugoslavia, Head of Islamic Community in Socialist republic of Bosnia and Herzegovina and archive material of djemat board of Islamic Community in Socialistic Republic of Bosnia and Herzegovina.

For this occasion we have prepared some fatwa in their authentic form which originated in the mentioned periods. The numbers of fatwa present the ordinal numeral under which fatwa was recorded in the archive collection of Islamic community.